

Sygn. akt V KK 9/19

POSTANOWIENIE

Dnia 2 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący, sporządził uzasadnienie)

SSN Zbigniew Puzkarski

SSN Andrzej Ryński (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Wępa

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej,
w sprawie **K. B.**

w przedmiocie wyłączenia zamieszczania danych w Rejestrze Sprawców
Przestępstw na Tle Seksualnym

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 26 marca 2019 r.,

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego na
niekorzyść skazanego

od postanowienia Sądu Okręgowego we W.

z dnia 11 grudnia 2017 r., sygn. akt III K [...],

- 1. uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we W.;**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. Ł. S., Kancelaria Adwokacka w W. kwotę 738 zł (siedemset trzydzieści osiem zł), w tym 23% VAT tytułem wynagrodzenia za obronę z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

K. B. został skazany wyrokiem Sądu Okręgowego we W. z dnia 8 czerwca 2009 r. za czyn z art. 197 § 3 i § 4 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11§2 k.k.

popołniony w nocy z 31 lipca na 1 sierpnia 2008 r. Wyrok uprawomocnił się w dniu 21 października 2009 r.

Postanowieniem z dnia 11 grudnia 2017r., sygn. akt III K [...] wydanym na wniosek skazanego, Sąd Okręgowy we W. orzekł o nieumieszczaniu danych K. B. w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym, o którym mowa w ustawie z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 405 ze zm.).

Orzeczenie to nie zostało zaskarżone przez żadną ze stron i uprawomocniło się z dniem 12 stycznia 2018r.

Kasację od tego postanowienia wywiódł Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny, który zaskarżając je w całości na niekorzyść skazanego, zarzucił:

- rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów art. 29 i art. 30 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, poprzez wyrażenie błędnego poglądu, że powołane przepisy winny być odczytywane łącznie oraz niezasadne przyjęcie, że art. 29 wskazanej ustawy znajduje zastosowanie wyłącznie w sytuacjach opisanych w zdaniu drugim art. 30 tejże ustawy, to jest w sytuacji, gdy prawomocne orzeczenie kończące postępowanie w sprawie zapadło po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, a w przyjętej kwalifikacji prawnej powołano przepis wskazany w art. 29 ust. 1 pkt 1, podczas gdy prawidłowa wykładnia treści art. 29 i art. 30 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym wskazuje, że art. 29 powołanej ustawy znajduje zastosowanie do sprawców, którzy popełnili enumeratywnie wymienione tam czyny przed dniem jej wejścia w życie i co do których wyrok uprawomocnił się przed dniem wejścia w życie ustawy.

W oparciu o tak sformułowany zarzut skarżący wniósł o uchylene zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we W..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego jest zasadna.

Na wstępie podnieść jednak należy, że wywołany kasacją problem choć

ukierunkowany został na kwestię stosowania regulacji międzyczasowych zawartych w ustawie o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, to ma swój znacznie szerszy aspekt dotyczący zagadnienia interpretacji tych przepisów w kontekście gwarancji wynikających z Konstytucji RP oraz Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Zawarty w rozdziale 7 omawianej ustawy art. 30 wyraża regułę intertemporalną rozstrzygającą kwestię stosowania uregulowań zawartych w tej ustawie do zdarzeń z przeszłości, tj. sprzed dnia jej wejścia w życie. Zgodnie z treścią tego przepisu „W sprawach o czyn, o którym mowa w art. 2, jeżeli czyn ten został popełniony przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, nie stosuje się przepisów niniejszej ustawy. Jeżeli prawomocne orzeczenie kończące postępowanie w sprawie zapadło po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, a w przyjętej kwalifikacji prawnej powołano przepis wskazany w art. 29 ust. 1 pkt 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 29. Termin, o którym mowa w art. 29 ust. 2 i 4, biegnie w takich wypadkach od dnia uprawomocnienia się orzeczenia”.

Z kolei art. 2 tej ustawy, do którego odwołuje się ustawodawca w cytowanym art. 30 wskazuje, że dla potrzeb tego aktu prawnego, jako przestępczość na tle seksualnym, należy rozumieć „*przestępstwa przeciwko wolności seksualnej* wymienione w rozdziale XXV ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (...), z wyłączeniem przestępstw określonych w:

- 1) art. 201 Kodeksu karnego, chyba że zostały popełnione na szkodę małoletniego;
- 2) art. 202 § 1 Kodeksu karnego;
- 3) art. 202 § 3 Kodeksu karnego polegających na prezentowaniu treści pornograficznych związanych z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem;
- 4) art. 202 § 4a Kodeksu karnego;
- 5) art. 202 § 4b Kodeksu karnego polegających na przechowywaniu lub posiadaniu treści pornograficznych przedstawiających wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej;
- 6) art. 202 § 4c Kodeksu karnego;
- 7) art. 204 § 1 i 2 Kodeksu karnego, chyba że zostały popełnione na szkodę

małoletniego”.

Zauważyć zatem wypada, że przytoczony powyżej przepis odwołuje się wyłącznie do aktualnie obowiązującego Kodeksu karnego.

Natomiast art. 29 i 30 ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym określają reguły międzyczasowe stosowania tego aktu prawnego.

Jak wcześniej nadmieniono, art. 30 w zdaniu pierwszym wskazuje, że co do zasady ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym w zakresie wskazanym w art. 2 nie stosuje się do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie tej ustawy – a więc dniem 1 października 2017 r.

Już jednak zdanie drugie wprowadza pierwszy wyjątek od tej zasady dla przestępstw wymienionych w art. 29 ust. 1 pkt 1, a więc z:

- a) art. 197 § 3 pkt 2 lub § 4 Kodeksu karnego,
- b) art. 197 § 1 Kodeksu karnego i pokrzywdzonym był małoletni,
- c) art. 168 § 1 ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. - Kodeks karny (Dz. U. poz. 94, z zm.) i pokrzywdzonym był małoletni,
- d) art. 168 § 2 ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. - Kodeks karny, jeśli sprawca działał ze szczególnym okrucieństwem,
- e) art. 204 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz. U. poz. 571 ze zm.) i pokrzywdzonym był małoletni.

W odniesieniu do wymienionych przestępstw, w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym należy umieścić dane tych osób, które co prawda zostały popełnione przed wejściem w życie tej ustawy, ale prawomocne orzeczenia w tych sprawach zapadły po dniu 1 października 2017r. W tej sytuacji terminy do zamieszczenia danych sprawców w Rejestrze - wskazane w art. 29 ust. 2 i 4 - będą od dnia uprawomocnienia się wyroku.

Kolejny wyjątek od zasady ze zdania pierwszego art. 30 został wprowadzony w art. 29 ust. 1.

Przepis ten wskazuje, że w terminie 12 miesięcy od wejścia w życie omawianej ustawy w Rejestrze umieszcza się również dane osób prawomocnie skazanych, przeciwko którym prawomocnie warunkowo umorzono postępowanie

karne oraz wobec których prawomocnie orzeczono środki zabezpieczające, jeśli w kwalifikacji prawnej przyjętej w prawomocnym orzeczeniu, które zapadło przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, powołano przestępstwa wymienione w art. 29 ust. 1 pkt 1.

Tak więc ustawa z punktu widzenia konieczności umieszczania danych w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym rozróżnia 4 kategorie sprawców:

1. tych, którzy popełnili przestępstwo wymienione w art. 2 przed wejściem w życie ustawy,
2. tych, którzy popełnili przestępstwo wymienione w art. 2 po wejściu w życie ustawy,
3. tych którzy popełnili przestępstwo wymienione w art. 29 ust. 1 pkt 1 przed wejściem w życie ustawy, ale wyrok skazujący uprawomocnił się co do nich po wejściu w życie ustawy,
4. tych, których skazano prawomocnie (prawomocnie warunkowo umorzono postępowanie karne oraz wobec których prawomocnie orzeczono środki zabezpieczające) za przestępstwa wymienione w art. 29 ust. 1 pkt 1 przed wejściem w życie ustawy.

Tylko, co do pierwszej z tych kategorii ustawodawca nie przewidział obowiązku umieszczania ich danych w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym. Z tego punktu widzenia trzy pozostałe kategorie różnią się jedynie terminami do wykonania tej czynności.

Zważywszy na powyższe stwierdzić należy, że w tym zakresie wykładnia omawianych przepisów zaprezentowana przez Sąd Okręgowy w zaskarżonym postanowieniu nie jest przekonująca. Sąd ten przyjął bowiem, że przepisy art. 29 i 30 cytowanej ustawy, należy odczytywać łącznie i rozumieć je w ten sposób, że art. 29 znajduje zastosowanie wyłącznie w sytuacjach opisanych w końcowej części art. 30, tj. w sytuacji, gdy prawomocne orzeczenie kończące postępowanie w sprawie zapadło po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, a w przyjętej kwalifikacji prawnej powołano przepis wskazany w art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy.

Za zasadny natomiast w tym zakresie należy uznać zarzut postawiony w kasacji.

Powyższe musiało skutkować uchynieniem zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu we W. do ponownego rozpoznania.

Powyższa konstatacja nie rozwiązuje jednak wszystkich problemów rodzących się na tle interpretacji omawianych przepisów.

Bezsprzecznie art. 29 i 30 przedmiotowej ustawy w zdaniu drugim regulują zasady umieszczania w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym danych personalnych osób, które popełniły przypisane im czyny określone jako przestępstwa na tle seksualnym, przed wejściem w życie omawianej ustawy.

To uregulowanie – jeżeli rozumieć je jako nakaz umieszczania danych w obu bazach danych, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy (Rejestr z dostępem ograniczonym, Rejestr publiczny) – może nasuwać wątpliwości co do jego zgodności z Konstytucją RP, a w szczególności z jej art. 2 w aspekcie zakazu wstecznego stosowania prawa, bo przewiduje stosowanie ustawy do sprawców, którzy dopuścili się przestępstwa w czasie, kiedy ustawa jeszcze nie obowiązywała (zob. szerzej na ten temat B. Nita – Światłowska, Zakres czasowy ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, Przegląd Sądowy 2019, nr 1, s. 39 i nast.).

Zasada, która nakazuje wsteczne stosowanie ustawy korzystniejszej dla sprawcy, zbieżna z tą, którą wyraża art. 4 § 1 k.k., nie jest gwarantowana wprost w Konstytucji RP, jednakże w art. 42 ust. 1 Konstytucji RP została wprost wyrażona materialnoprawna zasada, według której: „odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie ukaraniu za czyn, który w czasie jego popełnienia stanowił przestępstwo w myśl prawa międzynarodowego”.

Zasadę *nullum crimen, nulla poena sine lege*, którą gwarantuje wskazany powyżej art. 42 ust. 1 Konstytucji RP, na płaszczyźnie ustawowej wyrażają art. 1 § 1 k.k. Natomiast regułę intertemporalną odnoszącą się do sytuacji, w której w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna aniżeli w czasie popełnienia przestępstwa, przewidują z kolei wspomniane art. 4 § 1 k.k.

Wskazać wypada też, że ukształtowane na tle art. 7 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności i art. 15 Międzynarodowego

Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, orzecznictwo jednoznacznie wskazuje, że pod pojęciem „kara” należy rozumieć całokształt reakcji prawnokarnej związanej z popełnionym przestępstwem (zob. np. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 10 lipca 2012 r., nr 42750/09; z dnia 17 września 2009 r., nr 10249/03).

W tym rozumieniu ową „karą”, a więc reakcją prawnokarną związaną z popełnieniem przestępstwa będzie też umieszczenie danych personalnych skazanego w omawianym Rejestrze, zwłaszcza w jego części ogólnodostępnej.

Trudno bowiem nie dostrzec oczywistej analogii pomiędzy wpisem do Rejestru publicznego przewidzianym w omawianej ustawie, a środkiem karnym w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości (art. 39 pkt 8 k.k.).

Natomiast odmiennie już musi być postrzegane, w tym zakresie umieszczenie wpisu w Rejestrze z dostępem ograniczonym, do którego wszak dostęp mają podmioty, które mają również dostęp do Krajowego Rejestru Karnego.

Przedstawiona analiza prowadzi do wniosku, że **ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (tj. Dz. U. z 2018 r., poz. 405 ze zm.) w zakresie, w jakim nakazuje umieszczać w Rejestrze publicznym dane o osobach, które popełniły przed wejściem w życie tego aktu prawnego określone w nim przestępstwa, nie spełnia wymogu zgodności z zasadami *lex retro non agit* oraz *nullum crimen (nulla poena) sine lege anteriori*, określonymi w art. 1 § 1 k.k. Takich wątpliwości nie nasuwa umieszczenie danych wskazanych osób w *Rejestrze z dostępem ograniczonym*, z uwagi na jego niepubliczny charakter, który pozwala na przyjęcie, że taki wpis nie jest równoważny ze stosowaniem środka represji karnej.**

Uwzględniając powyższe zapatrywania Sądu Najwyższego, Sąd Odwoławczy w postępowaniu ponownym powinien rozstrzygnąć, czy możliwe jest wpisanie do przedmiotowych Rejestrów danych o skazanym, a jeżeli tak, to czy do obu z nich.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł, jak w części dyspozytywnej postanowienia.